

KLASIKAPLUS.CZ

1. Pomíjivost a terorismus na Dnech nové opery se dvěma pozoruhodnými díly mladých tvůrců

01.07.2024 klasikaplus.cz - Milan Bátor

Odkaz na originál

Klíčová slova: Jiřího (3); Divadle (2); Myrona (2); herec; Nekvasila; opery; Ostravské; ostravský

"Pomíjivý puls Lana Davise je podnětným dílem, které spojuje existencialistický námět s hypnoticky asociativní hudbou."

"Režie našla prostor pro jisté anomálie, které v dobrém slova smyslu evokují filmovou poetiku Davida Lynche."

"Opera ‚Až tu všichni budou‘ Haštala Hapky je nepochybně osvěžením a obohacením současné operní produkce, a to nejen svou bezprostřední kvalitou, ale také pro svou hravou a nenásilnou aktuálnost."

Ostravské Dny nové opery v sobotu 29. června nabídly dvě silně kontrastní inscenace. Pomíjivý puls (Ephemeral pulse) amerického autora Lana Davise je jednoaktovou ambientní operou na verše Emily Dickinson. Opera Až tu všichni budou českého autora Haštala Hapky je originální retrospektivou teroristického činu spáchaného českým občanem na českém území. Obě opery byly inscenovány v **Divadle Jiřího Myrona**, provedení řídili Petr Kotík a Patrik Kako.

Prvním autorem sobotního večera byl Ian Davis. Pětatřicetiletý skladatel, kytarista, zpěvák a pedagog působí v Brooklynu a ve své tvorbě je inspirován principy kontrapunktu (kánonu) a improvizace, jakož i dětskými díly či Lo-fi hudbou. Pomíjivý puls (Ephemeral pulse) je operní dílo iniciované právě improvizacemi autora. Posléze bylo upraveno pro potřeby vokálně-instrumentálního útvaru. Libreto opery vychází z básně Věčnost se skládá z dnešních dní od americké básnířky Emily Dickinson. " Uvedený text jsem vybral z několika důvodů, zejména kvůli jeho délce a dále pak pro jednoduchost použitého jazyka či jistou dramatickou působivost, " vysvětlil Davis svou motivaci v programovém bulletinu.

Pomíjivý puls je dílo na pomezí žánrů. S operou souvisí spíše intuitivně než konkrétními prostředky. Davisova kompozice více naplňuje atributy kantáty případně symfonické básně, jejímž myšlenkovým předobrazem bývaly často básnické či filozofické texty.

Celé dílo plyne ve volném symetrickém proudu, který není zřetelně členěn do taktů. Metrům je periodické a v pomalém tempu. Režie **Jiřího Nekvasila** neměla s ohledem na rozměry krátké básně a parametry hudebního ztvárnění mnoho možností. Vzhledem k povaze literární předlohy není dílo koncipováno jako dramatický útvar. Nejsou zde jednotlivé postavy, centrálním mluvčím je sbor (občas stratifikovaný do samostatných výstupů), který je situován na pohyblivou točnu. Orchester hrál z orchestrálního, na pravé straně pódia se navíc nacházel ještě malý ansámbl ve složení harfa, klavír, celesta a perkuse. Dirigoval Petr Kotík

Davisova skladba se k ambientu hlásí zejména dlouhými, jednotvárnými plochami, které jsou porůznu obohacovány instrumentálními prostředky. Nejčastěji se jich ujala příčná flétna. Hudba Davise vyjadřuje sklíčenost, smutek a melancholii. K těmto emocím v dalším průběhu díla, zřetelně členěného na čtyři části, přibylo projasnění a narůstající světlo. V posledním úseku skladby zaujaly rytmizované akcenty v perkusích a instrumentální duety dřevěných a žesťových nástrojů. Samotný závěr Davisova díla se noří do tmy, ze které matně prosvítají pouze obličejové sboristů. I ty posléze zhasnou a ztratí se v temnotě.

Pomíjivý puls Lana Davise je podnětným dílem, které spojuje existencialistický námět s hypnoticky asociativní hudbou. Na ploše pětácti minut se pochopitelně nedalo vyhnout opakování konkrétních veršů a hudebních struktur. Je správné, že se autor vystříhal lákavého pokusu o dominantnější hudební doprovod a ponechal svou hudbu v pokorném a spíše podkresleném plynutí. Zvolená hudební narace citlivě slouží básnickému dílu. Za úvahu stojí celková délka kompozice, která by při polovičním rozsahu vyzněla podle mého názoru sugestivněji. Jestli je Pomíjivý puls vsutku operou či jiným vokálně-instrumentálním útvarem, zůstává otázkou k diskusi.

V druhé půli sobotního večera zazněla jednoaktová opera Haštala Hapky s názvem Až tu všichni budou. Dílo vzniklo na objednávku festivalu a bylo taktéž uvedeno v **Divadle Jiřího Myrona** ve světové premiéře. Syn proslulého skladatele Petra Hapky se vedle lingvistiky věnuje převážně filmové hudbě a o své první opeře mimo jiné uvedl: "Vzniklo dílo, kterým se doposud asi nejvíce obnažuji – i svůj hudební jazyk, založený na implementaci precizní i nahodilé mikrotonality do až historizující akordotvorby, z níž se čas od času vynořují elementární zpěvné melodie; balancuji zde na několika nebezpečných hranách – možná kýče, banality či přílišné eklektice. A ačkoli je tato chůze po ostří nože jednou z nejsilnějších motivací, proč píšu, názor, že již dávno padám na tu či onu stranu, přijímám s plnou pokorou."

Opera Až tu všichni budou Haštala Hapky je instrumentována pro jazzové kombo, smyčcové kvarteto a ansámbl sólistů. Opera má libreto Vilmy Bořkovec Magdaleny Jiříčky Stojowské a Haštala Hapky a byla uvedena v českém originále s anglickými titulky. Hapka pro své dílo zvolil lineární scénář vyprávění s občasnými modifikacemi. Tak například na počátku divák vidí policistku/vyšetřovatelku Barbory Špačkové, která v domě pachatele provádí úkony spojené s trestním řízením. Režie Vilmy Bořkovec od počátku dynamizuje děj kamerovými záběry, jež jsou promítány na plátno jako další "pohled na věc". Z kontrastu mezi velkoplošnou a mikrosituáční (detailní záběry na obličejové či propriety domácnosti) optikou vyrůstá svérázná psychologie, s níž divák pozoruje klima rodiny. Postavy spolu komunikují sporadicky, je zřejmé, že každý člen této domácnosti má svůj svět, kterému ostatní nerozumí nebo rozumět nechťejí. Přesto se rodina musí občas ubezpečovat o své neoblomné sociální roli – publikum je tak například svědkem pořizování rodinné fotografie, zápasu s nunchaky, společného oběda apod.

Postavu dědy, který spáchá teroristický čin, ztvárnil přední **ostravský herec** Vladislav Georgiev. Jeho pokorný výkon si zaslouží respekt, jelikož odpovídá realitě. Georgiev se vyhnul pokušení rozehrát postavu dramaticky vzletným způsobem a vystavěl své herectví úspornými a přesnými gesty, obličejovou mimikou a řečí těla. Po celou dobu působí jako introvertní a neškodný staroušek, který si něco kutí s dětskou železnicí a mapou českých drah. Znamenitym způsobem vstoupila do role babičky i Viera Pavlíková,

kteřá naplnila matriarchální model české rodiny půvabnými výroky typu: " Já se snad zblázním, na všechno musím myslet já! " Jedinou zpívanou roli, která respektuje operní idiom, ztvárnila bravurně mezzosopranistka Alžběta Vomáčková paní Váňovou, kterou nezaskočila ani motorová pila, s níž se na jevišti producíruje. Další členy rodiny sehráli Zbygniew Kalina Danny Takieddin a Anežka Matoušková . Režie v rovině vyprávění našla dokonce prostor pro, řekněme, jisté anomálie, které v dobrém slova smyslu evokují filmovou poetiku Davida Lynche a hledají za reálnými procesy jejich podprahové analogie: Jedná se o mrazivou scénku s tubistou, který uprostřed kakofonní improvizaci vřavy opustí své místo a doráží svým nástrojem na rodinného příslušníka, za povšimnutí stojí také znepokojivé mlčení Váňové, která si přečte v notebooku dědy něco velmi podivného. Inscenace Až tu všichni budou se vyhýbá moralizování. Subjektivní hodnocení je irelevantní; co je naopak důležité, je hledat příčiny. Co vedlo pachatele k podobnému činu? Jakou funkci má rodina? Může být konáno zlo ve jménu jakéhosi dobra? Opera Haštala Hapky nechává odpověď na divákovi. V úvodu jsme citovali skladatele, který projevil obavy o přítomnosti kýče ve své hudbě. Můžeme konstatovat, že byly liché. Hapkova hudba se jeví jako svébytný dramatický útvar, který zrcadlí naprosto originální osobnost. Kombinace mikrotonálních úseků, melodických úryvků, improvizací pasáží a dalších technik není v případě tohoto skladatele a jeho díla účelem, nýbrž prostředkem. S neomylným instinktem Hapka přiřkl každému opernímu výjevu přesnou hudební či zvukovou charakteristiku; celá opera má optimální rozměr asi čtyřiceti minut. Je nepochybně osvěžením a obohacením současné operní produkce, a to nejen svou bezprostřední kvalitou, ale také pro svou hravou a nenásilnou aktuálnost. Podařilo se dílo, které by si rozhodně zasloužilo další jevištní a možná i televizní podobu. Třeba by některým tápajícím pomohla najít správný směr.

O znamenité hudební provedení se postaralo Smyčcové kvarteto Ostravské bandy (situované do orchestřiště), kterému z jeviště sekundoval další hudební ansámbl. Ten se podílel také na mimořádných sólových výstupech, z kterých uvedme alespoň trombon/tubu Jana Jiruchy , kontrabas Kláry Pudlákové , bicí nástroje Jakuba Švejnara a Antonína Procházky a saxofony Martina Debříčky . Provedení spolehlivě a přesně řídil dirigent Patrik Kako

Foto: Ostravské centrum nové hudby

Hudební publicista, pedagog, kytarista

Rodák z Opavy, pochází z umělecké rodiny, bratr David je básník, teta Božena Klímová patřila k výrazným polistopadovým básnířkám. Vystudoval Janáčkovu konzervatoř v Ostravě a Filozofickou fakultu Ostravské univerzity, kde završil studia doktorským titulem v oboru Hudební teorie a pedagogika. Dlouhá léta působí jako hudební pedagog, na kytaru a etnické strunné nástroje hrál v kapelách Pearl Jam Revival, Nekuř toho tygra, Nisos, aj. Jako korepetitor a kytarista získal v ústředních kolech soutěží řadu diplomů za vynikající umělecký doprovod. Rád píše a přemýšlí o hudbě a interpretaci, spolupracuje s Českým rozhlasem a tištěnými časopisy a internetovými portály. Na hudbě miluje svobodu, mnohotvárnost a dar spojovat.

Více z této rubriky

[« zpět na začátek](#)

Pomíjivost a terorismus na Dnech nové opery se dvěma pozoruhodnými díly mladých tvůrců

pondělí, 1. červenec 2024 09:18 [Milan Bátor](#)

[Facebook](#) [Twitter](#)

„Pomíjivý puls Iana Davise je podnětným dílem, které spojuje existencialistický námět s hypnoticky asociativní hudbou.“

„Režie našla prostor pro jisté anomálie, které v dobrém slova smyslu evokují filmovou poetiku Davida Lynche.“

„Opera ‚Až tu všichni budou‘ Haštala Hapky je nepochybně osvěžením a obohacením současné operní produkce, a to nejen svou bezprostřední kvalitou, ale také pro svou hravou a nenásilnou aktuálnost.“

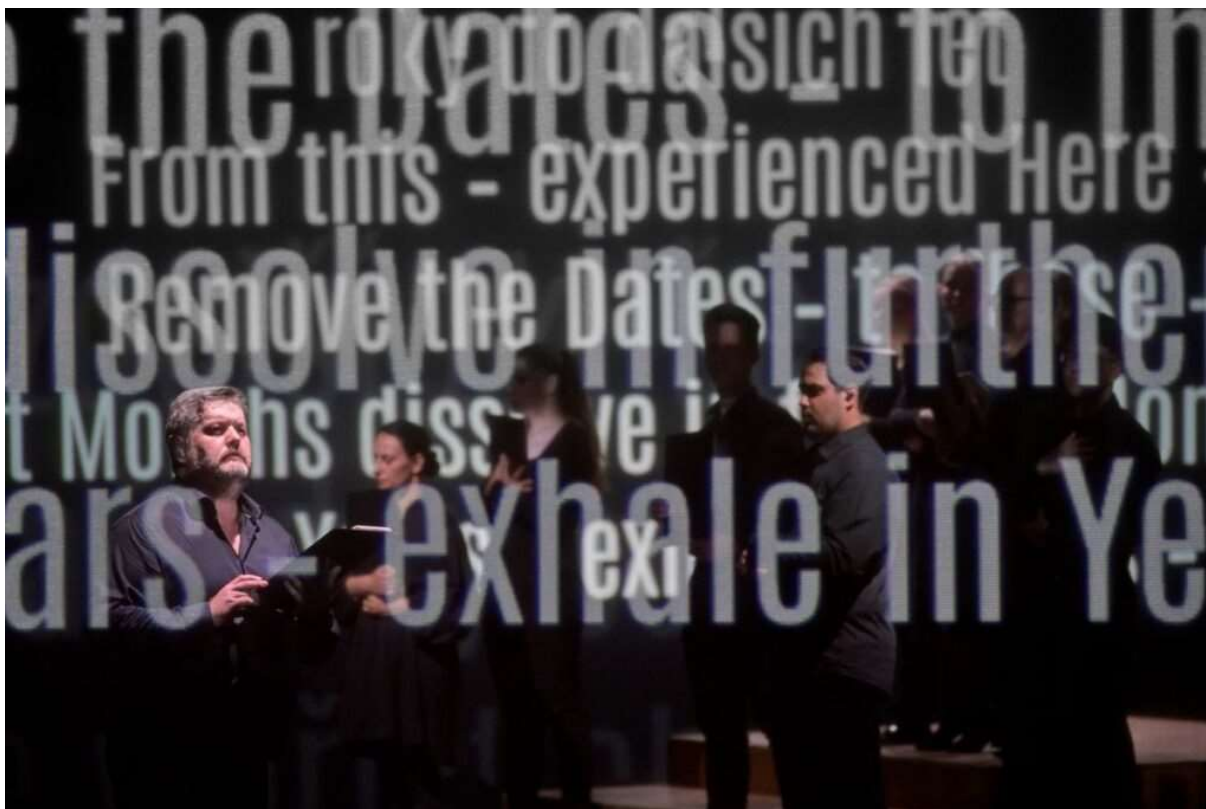

Ostravské Dny nové opery v sobotu 29. června nabídly dvě silně kontrastní inscenace. *Pomíjivý puls* (Ephemeral pulse) amerického autora Iana Davise je jednoaktovou ambientní operou na verše Emily Dickinson. Opera *Až tu všichni budou* českého autora Haštala Hapky je originální retrospektivou teroristického činu spáchaného českým občanem na českém území. Obě opery byly inscenovány v Divadle Jiřího Myrona, provedení řídili Petr Kotík a Patrik Kako.

Prvním autorem sobotního večera byl **Ian Davis**. Pětatřicetiletý skladatel, kytarista, zpěvák a pedagog působí v Brooklynu a ve své tvorbě je inspirován principy kontrapunktu (kánonu) a improvizace, jakož i dětskými díly či Lo-fi hudbou. *Pomíjivý puls* (Ephemeral pulse) je operní dílo iniciované právě improvizacemi autora. Posléze bylo upraveno pro potřeby vokálně-instrumentálního útvaru. Libreto opery vychází z básně *Věčnost se skládá z dnešních dní* od americké básnířky **Emily Dickinson**. „Uvedený text jsem vybral z několika důvodů, zejména kvůli jeho délce a dále pak pro jednoduchost použitého jazyka či jistou dramatickou působivost,“ vysvětlil Davis svou motivaci v programovém bulletinu.

Pomíjivý puls je dílo na pomezí žánrů. S operou souvisí spíše intuitivně než konkrétními prostředky. Davisova kompozice více naplňuje atributy kantáty případně symfonické básně, jejímž myšlenkovým předobrazem bývaly často básnické či filozofické texty. Celé dílo plyne ve volném symetrickém proudu, který není zřetelně členěn do taktů. Metrum je periodické a v pomalém tempu. Režie **Jiřího Nekvasila** neměla s ohledem na rozměry krátké básně a parametry hudebního ztvárnění mnoho možností. Vzhledem k povaze literární předlohy není dílo koncipováno jako dramatický útvar. Nejsou zde jednotlivé postavy, centrálním mluvčím je sbor (občas stratifikovaný do samostatných výstupů), který je situován na pohyblivou točnu. Orchester hrál z orchestřiště, na pravé straně pódia se navíc nacházel ještě malý ansámbl ve složení harfa, klavír, celesta a perkuse. Dirigoval **Petr Kotík**.

Davisova skladba se k ambientu hlásí zejména dlouhými, jednotvárnými plochami, které jsou porůznu obohacovány instrumentálními prostřihy. Nejčastěji se jich ujala příčná flétna. Hudba Davise vyjadřuje sklíčenost, smutek a melancholii. K těmto emocím v dalším průběhu díla, zřetelně členěného na čtyři části, přibylo projasnění a narůstající světlo. V posledním úseku skladby zaujaly rytmizované akcenty v perkusích a instrumentální duety dřevěných a žesťových nástrojů. Samotný závěr Davisova díla se noří do tmy, ze které matně prosvítají pouze obličejové sboristů. I ty posléze zhasnou a ztratí se v temnotě.

Pomíjivý puls Iana Davise je podnětným dílem, které spojuje existencialistický námět s hypnoticky asociativní hudbou. Na ploše pětaticeti minut se pochopitelně nedalo vyhnout opakování konkrétních veršů a hudebních struktur. Je správné, že se autor vystříhal lákavého pokusu o dominantnější hudební doprovod a ponechal svou hudbu v pokorném a spíše podkresleném plynutí. Zvolená hudební narace citlivě slouží básnickému dílu. Za úvahu stojí celková délka kompozice, která by při polovičním rozsahu vyzněla podle mého názoru sugestivněji. Jestli je *Pomíjivý puls* vsutku operou či jiným vokálně-instrumentálním útvarem, zůstává otázkou k diskusi.

V druhé půli sobotního večera zazněla jednoaktová opera **Haštala Hapky** s názvem *Až tu všichni budou*. Dílo inspirované stutečnými událostmi vzniklo na objednávku festivalu a bylo taktéž uvedeno v Divadle Jiřího Myrona ve světové premiéře. Syn proslulého skladatele Petra Hapky se vedle lingvistiky věnuje i filmové hudbě a o své první opeře mimo jiné uvedl: *„Vzniklo dílo, kterým se doposud asi nejvíce obnažuji – i svůj hudební jazyk, založený na implementaci precizní i nahodilé mikrotonality do až historizující akordotvorby, z níž se čas od času vynořují elementární zpěvné melodie; balancuji zde na několika nebezpečných hranách – možná kýče, banality či přílišné eklekce. A ačkoli je tato chůze po ostří nože jednou z nejsilnějších motivací, proč píšu, názor, že již dávno padám na tu či onu stranu, přijímám s plnou pokorou.“*

Opera *Až tu všichni budou* Haštala Hapky je instrumentována pro jazzové kombo, smyčcové kvarteto a ansámbl sólistů. Opera má libreto **Vilmy Bořkovec, Magdaleny Jiříčky Stojowské** a Haštala Hapky a byla uvedena v českém originále s anglickými titulky. Hapka pro své dílo zvolil lineární scénář vyprávění s občasnými modifikacemi. Tak například na počátku divák vidí policistku/vyšetřovatelku **Barbory Špačkové**, která v domě pachatele provádí úkony spojené s trestním řízením. Režie Vilmy Bořkovec od počátku dynamizuje děj kamerovými záběry, jež jsou promítány na plátno jako další „pohled na věc“. Z kontrastu mezi velkoplošnou a mikrosituacní (detailní záběry na obličeje či propriety domácnosti) optikou vyrůstá svérázná psychologie, s níž divák pozoruje klima rodiny. Postavy spolu komunikují sporadicky, je zřejmé, že každý člen této domácnosti má svůj svět, kterému ostatní nerozumí nebo rozumět nechtějí. Přesto se rodina musí občas ubezpečovat o své neoblomné sociální roli – publikum je tak například svědkem pořizování rodinné fotografie, zápasu s nunčaky, společného oběda apod.

Postavu dědy, který spáchá teroristický čin, ztvárnil přední ostravský herec **Vladislav Georgiev**. Jeho pokorný výkon si zaslouží respekt, jelikož odpovídá realitě. Georgiev se vyhnul pokušení rozehrát postavu dramaticky vzletným způsobem a vystavěl své herectví úspornými a přesnými gesty, obličejovou mimikou a řečí těla. Po celou dobu působí jako introvertní a neškodný staroušek, který si něco kutí s dětskou železnicí a mapou českých drah. Znamenitym způsobem vstoupila do role babičky i **Viera Pavlíková**, která naplnila matriarchální model české rodiny půvabnými výroky typu: „*Já se snad zblázním, na všechno musím myslet já!*“ Jedinou zpívanou roli, která respektuje operní idiom, ztvárnila bravurně mezzosopranistka **Alžběta Vomáčková** paní Váňovou, kterou nezaskočila ani motorová pila, s níž se na jevišti producíruje. Další členy rodiny sehráli **Zbygniew Kalina**, **Danny Takieddin** a **Anežka Matoušková**. Režie v rovině vyprávění našla dokonce prostor pro, řekněme, jisté anomálie, které v dobrém slova smyslu evokují filmovou poetiku Davida Lynche a hledají za reálnými procesy jejich podprahové analogie: Jedná se o mrazivou scénku s tubistou, který uprostřed kakofonní improvizace opustí své místo a doráží svým nástrojem na rodinného příslušníka, za povšimnutí stojí také znepokojivé mlčení Váňové, která si přečte v notebooku dědy něco velmi podivného.

Inscenace *Až tu všichni budou* se vyhýbá moralizování. Subjektivní hodnocení je irelevantní; co je naopak důležité, je hledat příčiny. Co vedlo pachatele k podobnému činu? Jakou funkci má rodina? Může být konáno zlo ve jménu jakéhosi dobra? Opera Haštala Hapky nechává odpověď na divákovi. V úvodu jsme citovali skladatele, který projevil obavy o přítomnosti kýče ve své hudbě. Můžeme konstatovat, že byly liché. Hapkova hudba se jeví jako svébytný dramatický útvar, který zrcadlí naprosto originální osobnost. Kombinace mikrotonálních úseků, melodických úryvků, improvizčních pasáží a dalších technik není v případě tohoto skladatele a jeho díla účelem, nýbrž prostředkem. S neomylným instinktem Hapka přiřkl každému opernímu výjevu přesnou hudební či zvukovou charakteristiku; celá opera má optimální rozměr asi čtyřiceti minut. Je nepochybně osvěžením a obohacením současné operní produkce, a to nejen svou bezprostřední kvalitou, ale také pro svou hravou a nenásilnou aktuálnost. Podařilo se dílo, které by si rozhodně zasloužilo další jevištní a možná i televizní podobu. Třeba by některým tápajícím pomohla najít správný směr.

O znamenité hudební provedení se postaralo **Smyčcové kvarteto Ostravské bandy** (situované do orchestřiště), kterému z jeviště sekundoval další hudební ansámbl. Ten se podílel také na mimořádných sólových výstupech, z kterých uvedme trombon/tubu **Jana Jiruchy**, klávesy **Jana Pudláka**, banjo **Jana Báry**, kontrabas **Kláry Pudlákové**, bicí nástroje **Jakuba Švejnara** a **Antonína Procházky** a saxofony **Martina Debříčky**. Provedení spolehlivě a přesně řídil dirigent **Patrik Kako**.

Foto: Ostravské centrum nové hudby